

LOBISTIDEGA SUHTLEMISE HEA TAVA AMETIISIKUTELE

Sissejuhatus

Lobitöö ja huvirühmadega suhtlemine on osa demokraatlikust otsustamisprotsessist. Selleks et lobitöö ja huvirühmadega suhtlemine oleks läbipaistev ja kõigile arusaadav, tuleb ametiisikutel juhinduda alltoodud põhimõtetest.

Mõisted

Lobitöö on lobisti otsene või kaudne struktureeritud ja organiseeritud suhtlus ametiisikutega (avalike teenistujate, poliitiliste otsuste tegijate või nende esindajatega), et mõjutada poliitikaotsuseid ning kaitsta oma huve. Lobitöö ei ole kodanike suhtlus ametiisikutega isiklike küsimuste lahendamiseks, kui kohtumine ei puuduta kodaniku ärihuve. Lobitööks ei loeta riigi täidesaatva võimu esindajate omavahelist suhtlemist, suhtlemist riigikogu liikmetega või kohalike omavalitsuse esindajatega.

Poliitikaotsuste hulka loetakse käesolevas tavas näiteks õigusaktid ja nende eelnõud, strateegilised dokumendid (suunad, strateegiad, kontseptsioonid, programmid, tegevuskavad jms) ning muud valdkonna poliitikaotsused.

Lobist (sh huvikaitsja) on füüsiline või juriidiline isik, kes tegeleb lobitöö raames huvide eest seismisega, olgu tegemist era-, avalike või mõne ühiskonnagrupi huvidega, tasu eest või tasuta. Näiteks võivad olla lobistiks:

- advokaadid, konsultandid, avalikkussuhete spetsialistid jne
- kaubandus- ja tööstuskojad
- eriala- ja ettevõtete liidud
- ametiühingud
- vaba- ja huvikaitseseühendused
- teised avalikku elu mõjutavaid huvisid esindavad organisatsioonid, ühendused ja isikud

Lobistina ei käsitata ametiisikuid, avalikke teenistujaid, diplomaate ja erakondi oma tööülesannete raames.

Seotud isik võib olla nii füüsiline kui ka juriidiline isik, kelle loetelu on toodud korruptsioonivastase seaduse §-s 7 ning laieneb ka neile, kes muul moel ametiisikut mõjutavad või kellest vastastikku sõltuvuses ollakse.

Kohaldamine

Lobistidega suhtlemise hea tava kohaldub ministeeriumi juhtkonna liikmetele, riigisekretärile ning teiste valitsusasutuste juhtidele ja nende asetäitjatele (edaspidi: ametiisik).

Põhimõtted

1. **Ametiisik lähtub** poliitikaotsuste kavandamisel ja rakendamisel **võrdse kohtlemise** ning **läbipaistvuse põhimõtetest**. Läbipaistvus hõlmab avaliku võimu avatust, kommunikatsiooni ja vastutavust ning eeldab informatsiooni asutuse tegevuste, protsesside, reeglite ja plaanide kohta.

Valitsus on kinnitanud Kaasamise hea tava, mille eesmärk on huvirühmade ja avalikkuse kaasamine neid puudutavate otsuste kujundamisse, et tagada otsuste parim võimalik kvaliteet ning legitiimsus. See loob üldise raamistiku avaliku võimu otsuste kujundamiseks ning sellest lähtub ka käesolev lobistidega suhtlemise hea tava, hõlmates siiski laiema hulga poliitikaotsuseid (nt toetused) kui vaid seaduseelnõud ning strateegiad.

<p>On kooskõlas juhistega</p> <p>Ametiisik kohtub seadusemuudatuse ettevalmistamisel otsuse tegemiseks erinevaid seisukohti esindavate valdkonna huvirühmadega. Otsuse teeb lõpuks minister, olles informeeritud nende huvirühmade seisukohtadest, lähtudes samas oma poliitilisest veendumusest ja programmist, põhjendades seejuures oma valikuid.</p>	<p>Ei ole kooskõlas juhistega</p> <p>Ametiisik nõustub seadusemuudatuse eel kohtuma vaid enda seisukohta toetava huvirühmaga.</p>
---	--

2. **Ametiisik või temaga seotud isik ei võta vastu või küsi kingitusi** ega muid hüvesid **lobistilt**, kellega tal on kokkupuude ametikohustuste tõttu, samuti tema esindatavalt, v.a tavapärased viisakusavaldused. Asutusele mõeldud kingitused võetakse arvele vastavalt kehtivale korrale.

<p>Korruptsioonivastane seadus lubab vaid sellised ametialased soodustused, mis on käsitletavad tavapärase viisakusavaldusena, vastasel juhul loetakse need korruptiivseks tuluks. Tavapärane viisakusavaldus on näiteks ettevõtte logoga meened, kommikarp vms, mida antakse oma koostööpartneritele ning mille puhul ei teki küsimust kellegi erikohtlemises või mõjutamissoovis. Näiteks välisvisiidi eest tasumine huvirühma poolt võib kahtluse tekitada, ent ametiisiku tegevus mitte ainult ei pea olema, vaid peab ka näima aus. Kingitused võivad olla suunatud nii asutusele kui konkreetsele ametiisikule. Näiteks välisdelegatsiooni poolt antud maal on tõenäoliselt mõeldud asutustele ning see tuleb asutuses arvele võtta.</p>	
<p>On kooskõlas juhistega</p> <p>Ametiisik osaleb koos ettevõtjatega messil, kus tutvustab riigipoolset kasutajakogemust. Ametiisiku messil osalemise kulud katab ministeerium.</p>	<p>Ei ole kooskõlas juhistega</p> <p>Ametiisikuga soovib kohtuda tema endine äripartner, kes töötab hetkel ametiisiku vastutusvaldkonnas lobistina. Paar kuud hiljem sõidavad ametiisik ja lobist koos ärireisile ja ametiisiku kulud tasub lobist.</p>

3. **Kui ametiisik on vahetult enne ametisse asumist töötanud lobistina** või tema esindatava huvides, **hoidub ta aasta jooksul toimingutest** ja otsustest antud lobisti või tema esindatava suhtes.

<p>Pöörduste efekt on korruptsioonivorm, mis kaasneb töökoha vahetusega, kus eelmisel töökohal saadud info, võrgustikud jne mõjutavad tuntavalt järgmist ning võib tipneda nn regulatiivse hõivamisega. Pöörduste efekt võib olla nii avalikust sektorist erasektorisse liikudes kui vastupidi. Antud juhul on mõeldud juhtumit, kus lobistina töötanud inimene jätkab avalikus ametis oma huvitegevust, näiteks kuuludes MTÜ-sse, ajab ministeeriumis selle poliitikat. Ametiisik peaks end sellisel juhul otsustest ja toimingutest taandama – endise tööandja suhtes võiks selline kohustus kehtida aasta, mis on minimaalne maha jahtumise aeg. „Vahetu“ töökoht lobistina või huvikaitsjana viitab hiljutisele tegevusele ning aja määramisel tuleb lähtuda mõistlikkuse põhimõttest – vahetu võib olla praegusele ametikohale eelnenu töökoht, aga mõningatel juhtudel ka varasem, kui eelnev töökoht on olnud väga põgus vms.</p>	
<p>On kooskõlas juhistega</p> <p>Ametiisiku eelnev töökoht oli mittetulundusühingus, mis tegeles aktiivselt ministeeriumi suunal oma huvide kaitsega ning sai ka ministeeriumilt toetust. Ministeeriumi ametiisikuna taandab ta ennast toetuse ettevalmistamise ja andmise otsustest.</p>	<p>Ei ole kooskõlas juhistega</p> <p>Ametiisiku eelnev töökoht oli konsultant ettevõtjate liidus. Ta teeb ministeeriumis seadusemuudatuse ettepaneku, mis edendab otseselt eelmise tööandja huvisid (nt toetuste tõstmine, maksude langetamine vms).</p>

4. **Ametiisik ei astu ametis olles lepingulistesse suhetesse sellise lobistiga** või tema esindatavaga, kellega ta ametialaselt vahetult kokku puutub ning kes teda mõjutab.

<p>Vabariigi valitsuse seadus välistab valitsusliikmetel teatud ametikohtade ühitamise, ent võimaldab töötamise teaduslikul ja pedagoogilisel töö. Avaliku teenistuse seadus lubab ametnikele kõrvaltegevused, piirates neid teatud juhtudel, nt kui kõrvaltegevuse maht või laad takistab korrapäraselt teenistusülesannete täitmist ning kõrvaltegevus toob kaasa teenistuskohustuse rikkumise. Korruptsioonivastane seadus keelab otsused ja toimingud endaga seotud isikute suhtes, kelleks võib olla ka lobist. Käesolev juhis soovib hoiduda ametiisikutel kõrvaltegevusest nende lobistide juures, kellega neil on vahetu kokkupuude. See piirang ei laiene juhul, kui asutusel on leping lobistiga, aga ametiisiku tööülesandeid antud</p>
--

lobistiga suhtlus ei puuduta. Kui ametiisikul on lepinguline suhe lobistiga (tegeleb konsultatsiooniga vms) ja ametiisikul tekib ametis olles olukord, kus ta peab lobisti üle otsuse tegema, siis kui selline suhe on püsiv, tuleb kõrvaltegevusest loobuda või ühekordsel juhul lähtuda korruptsioonivastasest seadusest ning end otsustest taandada, st toimingupiirangut kohaldada (KVS § 11).

On kooskõlas juhistega

Ametiisik tegutseb aeg-ajalt advokaadibüroo konsultandina, mille klientide hulgas on ka ettevõtte, mille huve advokaadibüroo ametiisiku tööandja ees esindab. Ametiisikul endal selle valdkonnaga kokkupuude puudub.

Ei ole kooskõlas juhistega

Ametiisik tegutseb aeg-ajalt advokaadibüroo konsultandina, mille klientide hulgas on ka ettevõtte, mille huve advokaadibüroo ametiisiku tööandja ees esindab ning mis tegutseb valdkonnas, mille kureerimine kuulub ametiisiku ülesannete hulka.

5. **Ametiisik hoidub** ametist lahkudes aasta jooksul **minemast tööle** selle **lobisti** või tema esindatava heaks, kelle suhtes ta viimasel aastal ametis olles vahetult otsuse tegi, millega kaasneb eelis või soodustus üksnes lobistile või tema esindatavale.

Tegemist on samuti pöörduste efektiga, kui ametiisik liigub avalikust sektorist erasektorisse. See piirang väldib näiteks olukorda, kus ametiisik saab lobisti huvide seismise eest vastutasuks hilisema töökoha lobisti juures. Käesolev piirang ei takista ametiisikul lobisti ja tema esindatava juurde tööle minemast, kui ta lobisti suhtes vahetuid otsuseid ei teinud või nende otsuste kujunemist vahetult ei mõjutanud. Nii on ametiisikul võimalik tööle minna advokaadibüroosse, kus tal on küll tööalaselt tekkinud kontaktid mingi eelnõu ettevalmistamisel, aga samal ajal ta advokaadibüroo ettepanekute suhtes otsuseid lobitegevuse raames ei teinud. Samuti on ametiisikul võimalik minna tööle selle lobisti juurde, kes oli üks paljudest soodustuse saajatest, mitte peamine või ainus. Tööle minek ei ole soovitatav, kui lobist on ainuke soodustuse saaja (nt konkreetne toetus konkreetsele ettevõttele). See tähendab, et valitsuse kollektiivsete otsuste ja üldiste printsiipide põhjal (nt toetusrahade jagamise skeemid ja korraldus, mis rakendub paljudele) ei kehti keeld minna tööle lobisti või tema esindatava juurde. Piirang kehtib, kuni ametikohalt lahkumisest on möödunud aasta (nn jahtumisperiood). Piirang ei välista ametiisikul pöörduda tagasi oma endise töö (nt konsultatsiooniettevõttesse) juurde erasektoris, kui punktis toodud tingimused on täidetud.

On kooskõlas juhistega

Ametiisik suundub pärast ametist lahkumist tööle ettevõttesse, mis tegutseb samas valdkonnas, mida ta ametiisikuna kureeris.

Ei ole kooskõlas juhistega

Ametiisik, keda lobist mõjutab loobuma aktsiisi tõstmisest, asub aasta jooksul pärast ametist lahkumist tööle selle ettevõtte teenistusse, kes lobisti palkas.

6. **Ametiisik hoidub** vähemalt aasta jooksul pärast ametist lahkumist **lobitööst** oma endise ametiasutuse suhtes.

Antud punkt täiendab eelmist. Juhul, kui ametiisik läheb tööle lobisti jms juurde, siis ei või ta aasta jooksul teha lobitööd oma endise asutuse suunal – sel ajal võib tal veel olla võrdlemisi värske siseinfo ning teadmised plaanitavate poliitikaotsuste kohta, millest aga erapooletuse huvides tuleb hoiduda.

On kooskõlas juhistega

Ametiisik töötab pärast ametist lahkumist uue tööandja juures, kuid taandab end pakkumusest, millega uus tööandja osaleb hankeprotsessis tema endise asutusega lepingu sõlmimiseks.

Ei ole kooskõlas juhistega

Ametiisik jagab uue tööandjaga ametiisikuna saadud, ent veel avaldamata teavet, mis võimaldab tööandjal hõlpsasti oma strateegilisi sihte seada.

7. **Ametiisik teavitab avalikkust** mitte harvemini kui kord kvartalis asutuse veebilehel sellisest kohtumisest huvirühmade ja lobistidega, mis toimub tema ametitegevuse (ametlike kohtumiste) raames.

7.1. Avaldada tuleb järgmine teave:

- kohtumise teema
- lobisti või tema esindatava nimi ja organisatsioon

- ametiisiku nimi
- kohtumise kuupäev

7.2. Ametiisik ei pea teavitama osalemisest avalikel üritustel, kui info selle kohta on juba avalikkusele kättesaadav.

7.3. Teave kohtumiste või suhtlemiste kohta avaldatakse veebilehel kuni vajaduse möödumiseni.

7.4. Avalikustamata tuleb jätta teave, mille avalikustamine on seadusega keelatud, sealhulgas teave, mis kahjustaks riigi välissuhtlemist või ohustaks riigi julgeolekut.

- *Info toimunud kohtumiste kohta avaldatakse asutuste veebilehel kord kvartalis.*
- *Iga valitsusasutus vastutab sellise informatsiooni avalikustamise eest ise, st kesket lobiregistrit ei looda.*
- *Üldreegel on, et avalikustatakse ametlikud kohtumised, mis on eelnevalt kokku lepitud. See tähendab, et avaldada tuleb info vaid ametitegevuse raames toimuvate kohtumiste kohta, mis on näiteks kirjas ametiisiku kalendris või mis on eelnevalt kokku lepitud. Teavitada ei tule eraelulistest kohtumistest või kohtumistest, mis toimuvad juhuslikult, näiteks juhuslik kohtumine spordisaalis, kellegi sünnipäeval, teatris vms. Teavitada tuleb ka digitaalselt toimunud kohtumistest ja telefonikonverentsidest.*
- *Avaldada tuleb järgmine info:*
 - *kohtumise teema (nt tulumaksuseaduse eelnõu, keskkonnatasude eelnõu, riigimaa erastamine, toetuste andmine piimakarja kasvatajatele jne);*
 - *lobisti või tema esindatava nimi (nt Kaarel Tamm – MTÜ Loomaartistid);*
 - *ametiisiku nimi;*
 - *kohtumise kuupäev.*
- *Info peab olema veebis avalik kuni vajaduse möödumiseni ehk kuni asjassepuutuva eelnõu, otsuse vms vastuvõtmiseni.*
- *Avaldada ei ole vaja infot konverentside jt avalike ürituste kohta, kus ametiisik teeb ettekannet või osaleb ümarlaual, mille kohta info on juba avalikkusel teada (nt selle kohta on avalik kuulutus vms), samas erakohtumised konverentsi raames, mille eesmärk on lobi, tuleks avalikustada.*
- *Teabe avalikustamisel tuleb järgida seadusi ning jätta avaldamata teave kohtumiste kohta, mis puudutavad salastatud teavet või kui sellega seatakse ohtu riigi välissuhtlus või julgeolek.*

Rakendamine

8. **Ametiisik**, kellele kohaldub käesolev tava, **tutvub** ametisse astudes käesoleva **tavaga**.

9. **Asutuse juht tagab** käesoleva **tava rakendamise** ning järelevalvemeetmete toimimise oma ametiasutuses.